

Afdruk van een jeugd

Eenentwintig jaar nadat hij het familiale geweld ontvluchtte, keerde **Eddo Hartmann** terug naar zijn ouderlijk huis. Het resultaat, even bevreemdend als verbluffend, is vanaf vandaag te zien in Gent. **Lander Deweer**

Over zijn jonge jaren is hij niet loslippig, Eddo Hartmann. "Dat is iets van vroeger", zegt hij. Maar toch. Wandelend tussen de muren van het psychiatrisch centrum Dr. Guislain licht Hartmann meermalen de sluiers op. "Er was in mijn jeugd heel veel liefde voor spullen, maar geen liefde voor mensen", vertelt hij ergens. "Ik mocht in mijn kamer zelf nooit iets ophangen of veranderen. Dat ik op mijn dertiende nog in een kamer met roesjespapier moest slapen, voelde dan ook heel erg als een pestrij. Ook op school werd ik lange tijd gepest, omdat ik zo vreselijk teruggetrokken was. Wij waren sociaal ontzettend geïsoleerd, weet je."

Hartmann richt zijn blik naar beneden en stot. Stille. Veel liever praat hij over *Hier woont mijn huis/Here lives my home*. Zijn nieuwste boek is dat, uitgegeven bij Lannoo, en tevens titel van zijn allereerste tentoonstelling in ons land. Valt vanaf vandaag te aanschouwen in het Guislainmuseum en mist zijn inslag niet. Roept pijnlijke eerlijke vragen op. Zoals: wat doet de confrontatie met de interieurs van je jeugd met je herinnering? En wat als het om de herinnering van een traumatisch verleden gaat?

Hartmann: "Je denkt dat je weet wie je bent, aan de hand van de dingen die je herinnert. En je hoopt dat die als bevroren ergens vastliggen. Maar dat is helemaal niet zo: je jeugdherinneringen worden aan enorme veranderingen blootgesteld. Pas op het moment dat je in die oorspronkelijke kamers teruggezet wordt, word je daar keihard mee geconfronteerd. Dat is heel erg raar. Jarenlang zitten de herinneringen ergens weggestopt en met het graven kan

meteen ook de erosie een aanvang nemen. Een beetje zoals in Pompeï is gebeurd, eigenlijk."

Terug naar 17 oktober 1987, om Hartmanns boodschap ten volle te begrijpen. Samen met zijn moeder en vier jaar oudere broer ontvlucht Hartmann, dertien op dat moment, het ouderlijke huis. Een eeuwenoud grachtenpand, rijkelijk voorzien van krullerige muurschilderingen en plechtstatige meubels. Barokke grandeur, met gespieten bewoners.

"Mijn hele wereld speelde zich tot dan binnen de muren van dat huis af", zegt Hartmann. "Lange tijd was dat zeer mooi, al vluchtte ik steeds dieper in mijn eigen fantastiewereldje. Ik tekende erg veel en probeerde met mijn kleine fotocamera allerlei verhaaltjes te maken. Maar rond mijn twaalfde, dertiende kwam ik erachter dat er thuis eigenlijk iets goed mis was. De sfeer in huis werd steeds grimmiger en grimmiger. Het fysieke geweld richtte zich eerst op mijn moeder, dan op mijn broer en tenslotte kwam ik aan de beurt. Op een gegeven moment liep het zo uit de hand dat we het lef vonden om onze koffers te pakken en te vertrekken. Eindelijk."

En bestemming is niet meteen voorhanden. Via enkele tussenstations belandt het getormenteerde trio in het bejaardentehuis van Hartmanns grootmoeder. "Vluchten uit dat huis voelde meteen als een zeer juiste beslissing aan", zegt Hartmann. "Ik kwam er niet bont en blauw uit, maar het mentale herstel heeft nog jaren geduurd. Het heeft heel veel tijd nodig gehad vooraleer ik mij enigszins sociaal onder de mensen kon bewegen."

Jaren vervliegen, pijn verzacht. Hartmann vervolmaakt zich in de fotografie, werkt zelfs even aan de zijde van Anton Corbijn, en bouwt naast een carrière vooral

een eigen leven op. "De gebeurtenissen uit mijn jeugd kon ik gaandeweg een duidelijke plek geven", zegt hij. "En met mijn vader heb ik na ons vertrek geen contact die naam waardig meer gehad. Wat voor mij ook prima was. Maar naar dat huis ben ik wel altijd zeer nieuwsgierig gebleven."

Titanic

Tot begin maart 2008. Hartmanns telefoon trilt: een oude kennis. "Er is iets gaande op dat adres van jou", zegt die. "Alle luiken, deuren en ramen staan open. Het lijkt wel alsof er niemand meer woont." Hartmann: "Blijkbaar had mijn vader een hele berg schulden opgebouwd, die hij op den duur niet meer kon afbetalen. Het huis stond te koop, en zou helemaal verbouwd worden."

Verzegend door een projectontwikkelaar trekt Hartmann richting ouderlijk huis. Moeder en broer in het zog, vader in het hoofd. "Voor ik de deur binnenstapte, had ik ontzettend veel angst", zegt Hartmann. "Ik was bang dat mijn vader er nog steeds zou zijn. Maar eenmaal de drempel over, leek het alsof ik in een soort tijdscapsule was beland. Echt eng. Alles stond nog op dezelfde plek als toen ik vertrokken was, van elke kamer wist ik nog perfect waar de lichtschakelaar zat. Heel raar. Ik had er bovendien geen flauw benul van wat er na ons vertrek allemaal in dat huis was gebeurd. Mijn kinderbed stond bijvoorbeeld in de kamer van mijn broer, terwijl in zijn kamer allemaal spullen lagen die we niet herkennden."

Eén ding is Hartmann wel meteen duidelijk: het zinkende schip waar hij eenentwintig jaar eerder inderhaast is afgesprongen, heeft zich als een Titanic de grond ingeboord. "Daar getuigde alles van, ja", zegt hij. "Enkele dagen voordien waren de schuldeisers en curatoren langs geweest, en die hadden alle waardevolle voorwerpen mee genomen. Althans, alles wat antiek en kunst was. De oudste, onderste laag was blijven liggen, helemaal overhoop gehaald. Je voelde meteen de grandeur die er vroeger was geweest, maar er schoot niets meer van over. Als een soort spookhuis dat ooit veel schoonheid geherbergd moet hebben. Dat zie je trouwens in de foto's ook duidelijk weerspiegeld: de bovenste twee meter zijn prachtig, de onderste verschrikkelijk."

Hartmann diept een kleine, digitale camera op en begint als een bezetene te

"schieten, schieten, schieten". "Het eerste dat mij opviel, was het behang en de kleuren. Zo ontiegelijk fel! In mijn herinnering was het hele huis zwart-wit, omdat alle luiken altijd gesloten bleven. Als kind zag ik nauwelijks daglicht, weet je. Niets van de buitenwereld mocht binnendringen. Maar mijn broer reageerde heel anders, die begon alles te nummeren. En mijn moeder haalde bij elk voorwerp herinneringen op, zo van 'hé, moet je zien, die lamp heb ik in '69 nog gekocht in die of die winkel' (lacht)"

Alles onaangeroerd

Hartmann van zijn kant komt nog eenmaal terug, op 15 maart 2008. "Ik wou alles nog één keer zorgvuldig fotograferen. Van beneden naar boven, kamer voor kamer. Maar

ik liep daar natuurlijk niet meer als dertienjarige rond. Als een soort politiefotograaf wou ik zeer feitelijk laten zien wat de verhoudingen waren. Hoogte, breedte, diepte. Ik wou ook niets meenemen, anders bracht ik meteen hiërarchie aan."

Spullen, rommel, brieven. Alles laat Hartmann onaangeroerd. Gang, zolder, badkamer: vanuit een haast klinische vreemding registreert hij wat zijn kamer had opgesloten om te ontsnappen aan een nieuwe woedeaanval van een furieuze vader.

"Dit zijn de details die van de foto's tijdcapsules maken", schrijft Douwe Draaisma, Nederlands hoogleraar in de psychologie, in zijn inleidende essay op *Hier woont mijn huis*. "Eddo Hartmann zette met zijn foto's een tijd stil die eigenlijk al tot stilstand was gekomen. Het sediment in de kamers was dat van het leven van zijn vader. Dat van

● Eddo Hartmann fotografeerde het ouderlijk huis dat hij vele jaren eerder was ontvlucht, toen het geweld van zijn vader hem te veel werd. 'Door dit project heb ik die periode kunnen afsluiten.'

© EDDO HARTMANN / LANNOO

WIE IS EDDO HARTMANN?

- wordt in 1973 geboren in Den Haag
- studeert fotografische vormgeving
- werkt onder meer als assistent van Anton Corbijn, maar houdt zich vanaf 1999 naast zijn eigen werk voornamelijk bezig met opdrachten voor reclame- en ontwerp-bureaus
- zag zijn werk opgenomen in diverse fotocollecties en meerdere malen bekroond worden
- publiceerde samen met Mark Boog het boek *Zakynthos - de eeuwigheid duurt zestig jaar* over het Griekse eiland Zakynthos.
- woont momenteel in Amsterdam en werkt vaak in opdracht van het tijdschrift *Vrij Nederland*. (LDW)

hemzelf lag daaronder, statisch en onbeweeglijk, in een verzegend deel van zijn verleden."

Verzegend, dat wel. Verleerd, echter, niet helemaal. "Vergelijk het met een tuinslang waarop een steen ligt", zegt Hartmann. "Die zorgt ervoor dat je niet voluit kan sproeien. Wel, door dit project heb ik die steen op mijn leven verlegd. Ik heb een periode afgerond."

Met zorg bovendien. Zo haastig als Hartmann die bewuste 15 maart 2008 te werk ging, zo sluipend naderde *Hier woont mijn huis* het levenslicht. "Ik heb de beelden bewust vier jaar laten liggen", zegt Hartmann, "vooral omdat ik niet goed kon zien wat een ander er mee moest. Maar hier kan mijn werk in de juiste context getoond worden, en intussen ben ik er ook van overtuigd dat het iets universeels bevat. Iedereen heeft wel herinneringen aan de plek waar hij is opgegroeid, misschien kan dit ook andere mensen helpen. En het huis? Dat bestaat intussen niet meer in deze vorm. Mijn boek is nu de enige vorm die die plek nog heeft. De foto's worden nu mijn herinnering. En die gaan waarschijnlijk ook weer een eigen leven leiden. Denk je niet?"

De expositie *Hier woont mijn huis* is vanaf vandaag te zien in het Museum Dr. Guislain in Gent, en loopt nog tot 16 september. Het gelijknamige boek van Eddo Hartmann is uitgegeven bij Lannoo. www.hierwoontmijnhuis.nl

'Met mijn vader heb ik na ons vertrek geen echt contact meer gehad. Maar naar dat huis ben ik wel altijd zeer nieuwsgierig gebleven'

EDDO HARTMANN
FOTOGRAAF EN AUTEUR VAN 'HIER WOONT MIJN HUIS'